

OPONENTSKÝ POSUDOK DIZERTAČNEJ PRÁCE

Téma: *O možnostiach vnímania divadelného diela aneb „divák v situácii“*

Typ záverečnej práce: dizertačná práca

Autor: MgA. Kateřina Součková

Oponent: prof. Mgr. Miroslav Ballay, PhD.

Aktuálnosť zvolenej témy

MgA. Kateřina Součková ako aktívna spolutvorkyňa i dramaturgička predstavila v dizertačnej práci mimoriadne zaujímavú a nesmierne závažnú tému z oblasti súčasnej divadelnej praxe. Prejavila v nej značnú zanietenosť vyplývajúcu z jej vlastnej autopsie, praktickej i recepcno-teoretickej skúsenosti. Na základe toho sa opierala o mnohé prípadové sondy do rozmanitých podôb kognitívno-komunikačnej polohy recipovania divadelného diela predovšetkým otvorenej štruktúry s veľmi voľnou až slobodnou možnosťou zakúšania (ako napr. v divadle imerzného typu a pod.). Teoretický fundament dizertačnej práce vyrastal z bezprostrednej recepcnej skúsenosti doktorandky a uchopovania najrozmanitejších diel skúmaných z výsostne komunikačno-recepcnej perspektívy.

Splnenie sledovaného cieľa dizertačnej práce

Doktorandka predložila starostlivo formulované hypotézy dizertačného výskumu, ktoré sa snažila v hutnom texte kontinuálne napĺňať. Pragmatickým a tvorivým spôsobom súvisle nabaľovala poznatky, ktoré vždy po skončení kapitoly logicky zhrnula a tak prispela k pregnantnej koncízности traktovania textu a hlavne jeho dobrej zrozumiteľnosti.

Zvolené metódy spracovania

Autorka prenikala k elementárnym podstatám divadla a jeho komunikačným dimenziám heuristickým spôsobom. Dizertačná práca sa vyznačovala značným deskriptívnym štýlom, keď sa snažila najhodnovernejšie vykresliť netradičnú situáciu komunikačného rámca recipienta, doslova vrhnutého v priestore podnetného poľa herecko-diváckych interakcií. K. Součková sa opierala o dramaturgické reflexie,

analýzy s využitím penza rôznorodých teoretických prístupov – divadelnej teórie (semioticko-štrukturalistickej), ale aj napríklad kognitívnej teatrologie atď.

Doktorandka v jednotlivých kapitolách predstavila konkrétny prípad vhodne zvolenej divadelnej situácie, ktorý predovšetkým podrobila následnému opisu. Vždy pritom vychádzala z vyselektovaného príkladu zakúšaného divadelného diela s mimoriadnou potrebou ho rekonštruovať, hĺbkovo analyzovať a podložiť následnou, priliehavou teóriou. Vyplývalo to zrejme z charakteru dizertačnej práce, zameranej prioritne na oblasť divadelného vnímania, resp. jednotlivých možností vnímania divadelného diela. K. Součková sa teda zameriavala na osobitosti recepčných stratégií v rôznorodých divadelných dielach, v ktorých sa očakával od diváka nejaký aktívny podiel, interaktívnosť ako participujúca výzva *par excellence*. Čitateľovi sugestívnym spôsobom sprostredkovala a plasticky vykresľovala recepčno-komunikačnú skúsenosť (vlastnú i z výskumného pozorovania) a ďalej ju obohacovala o rozsiahlu citovanú teoretickú literatúru. Inými slovami povedané – prepájala vlastnú skúsenosť z vnímania s aplikovanými teóriami interdisciplinárneho charakteru (teória duálneho vnímania, kognitívno-teatrologický prístup B. McConiachieho, model tzv. konceptuálnej integrácie, estetika performativity E. F. Lichte, divadelné teórie O. Zicha, J. Císaře, J. Etlíka a i.).

Zjavnou vlastnosťou predkladaného textu bolo tiež isté viacnásobné motivické navracanie sa k nejakej kľúčovej situácii recepčného zážitku, od ktorej sa autorka odrazila k rozvíjajúcim podnetným uvažovaniam. K. Součková tak dosiahla temer rituálnosť v ustavičnom prinášaní rôznorodých konceptov a opakujúcich sa návratov k už spomínanému východiskovému zážitku, ktorý ju jednoznačne motivoval a inšpiroval. Tento dizertačný text by sme mohli jednoducho poňať ako istý typ dramaturgickej meditácie s príslušným teoretizujúcim akcentom. Doktorandka si k tomu *pars pro toto* vybrala jednotlivé prípadové štúdie v podobe vhodne zvolených divadelných predstavení ako napríklad *You are here*, *Tady je ještě všechno možné*, *Dům v jabloních* a i., v ktorých vždy analyzovala konkrétnu bazálnu divácku situáciu (napríklad prípad medzilidského stretnutia, mágie divadelnej prestávky a rituálne atmosférickej situácie rozprávania sa pri ohni, príp. imerzná poloha iniciovania interakcií divákov s hercami a pod.). Do veľkej miery sa gros uvažovania doktorandky dotýkalo pochopiteľne oblasti divadelnej recepcie a toho ako recipient vstupoval do nevšednej, alebo prinajmenšom netradičnej komunikačnej situácie a aký recepčný modus „čítania“ divadelného diela si vybral.

Výsledky dizertačnej práce s uvedením, aké poznatky prináša

K. Součková poskytla svojim dizertačným výskumom nové možnosti uvažovania o divadelnej komunikácii, vnímaní a recepcii. Obzvlášť sa zamerala na súčasný kontext autorských divadelných postupov imerzného, interaktívneho i participatívneho charakteru. Deskriptívne zrekonštruovala inovatívnu divácku kompetenciu – svojbytnú polohu spoluautorstva diváka v slobodnej otvorenosti divadelnej semiózy.

Objektívne a kritické zhodnotenie prínosov práce

Doktorandka zacielila svoj heuristický výskum na odkrytie rozmanitých modusov divadelno-komunikatívnych situácií, v ktorých často uviazol divák v rôznych nečakaných pozíciách ako napríklad v divadelných predstaveniach *Dům v jabloních*, *Tady je ještě všechno možné* a i. K. Součková svojim pragmaticko-tvorivým prístupom odhalila *de facto* mechanizmy recepčnej imaginácie participujúceho, aktívneho diváka – spolutvorcu v interaktívnych polohách divadelno-komunikatívnej stratégie.

Nedostatky práce a otázky

Slabinou dizertačnej práce sa stala jej formálna úroveň. Text, žiaľ, neprešiel dôslednou redakciou. Škoda, že sa v ňom vyskytovali viaceré ortografické prehrešky, nedokonalosti v zápisoch bibliografických záznamov pod čiarou, opakovanie slov vo vete, terminologické nezrovnalosti atď. Napriek tomu tieto formálne nedostatky neznižovali vysokú teoretickú úroveň predkladaného textu, z ktorého doslova sršala evidentná miera zanietenosti pre tento výskum. Pri publikovaní dizertácie do monografickej podoby budú musieť byť aj tieto náležitosti formálnej úpravy zvládnuté.

Zaujímala by ma v tejto súvislosti kategória divadelného zážitku. Recipient ho totiž nadobúda v procese umeleckej komunikácie. K akému zážitku dospievali diváci po skončení divadelného diela *Dům v jabloních* a ako ste s ním výskumne narábali, resp. zaznamenávali? Čo bolo primárnym nositeľom recepčného zážitku a kde sa v recipientovi rodil?

Celková kvalita dizertačnej práce a jej dostatočnosť pre pripustenie k obhajobe

Predkladaná dizertačná práca svojimi výsledkami, teoretickou úrovňou spracovania spĺňa kritériá pre tento typ vedeckej práce.

Explicitné vyjadrenie

Po úspešnej obhajobe navrhujem MgA. Kateřine Součkovéj udeliť vedecko-akademickú hodnosť *philosophiae doctor* (Ph.D.).

prof. Mgr. Miroslav Ballay, PhD.

9. 7. 2023

v Nitre